

Titovi tajni ubojice

Do 1989. u SR Njemačkoj su ubijena 22 hrvatska emigranta a nalogodavci su bili Tito i komunistička partija. Danas se tim zločinima bavi ne samo Savezno državno odvjetništvo i nego i Savezni ministar unutrašnjih poslova koji jugoslavenskom državniku treba oduzeti orden za zasluge.

Odmah desno uz ulaz stoji drveni šank. Iza njega police na kojima su čaše raspoređene prema veličini: vinske čaše gore a one za rakiju i vodu dolje. Tu su i boce pune šljivovice, balkanske rakije od šljiva. Na taj način 77-godišnji umirovljenik Gojko Bošnjak u podrumu svoje kuće na hrvatskom otoku želi imati mjesto koje će ga podsjećati na vrijeme kad je bio vlasnik gostionice. Čak je posta jedan stari „music-box“. Sve podsjeća na ondašnje vrijeme kad je stajao iza šanka lokala

Opfer Bosnjak, Ex-Geheimdienstler Perković
Hintermänner nie belangt

Karlsburg. Na ponudi su bili i čevapi a u lokal su navraćali su mnogi hrvatski emigranti. O tom vremenu Bošnjak svjedoči: „Za Hrvate u Njemačkoj bilo je vrlo uzbudljivo ali ujedno i nimalo bezazleno.“ Pogotovo za njega samoga. Pokazuje nam fotografije na kojima ga se vidi kako je izgledao prije 37 godina, s crnom kosom i zbijenog stasa. Na jednoj fotografiji prikazan je pištolj tipa Beretta s prigušivačem. Radi se o oružju kojim 1973. on osobno trebao biti ubijen, od strane jednog doušnika jugoslavenske tajne službe. Bošnjak je imao sreće. Profesionalni bojica koji je angažiran da ga „ukloni“, nehotično se je upucao u nogu.

* Sa suprugom Jovankom, njem. predsjednikom Gustavom Heinemannom i njegovom suprugom Hildom.

HEIRLER / PICTURE ALLIANCE / DPA (L.), PICTURE ALLIANCE / DPA (U.)

ubojica a zapovjedni lanci su se protezali od vlastodršca preko partije i hrvatske tajne službe izravno do plaćenih ubojica.

Sudski postupak u Münchenu je prvi plod intenzivnih istraga Saveznog državnog odvjetništva na temu Tito; te istrage traju još uvijek. U međuvremenu sudske vlasti raspolažu cijelim nizom dokumenata i izjava svjedoka, iz kojih je razvidno kako je hrvatska tajna služba po Zapadnoj Njemačkoj „operirala“ za pomoć doušnika i profesionalnih ubojica. Jedan od onih za kojima je raspisana međunarodna tjeratica je Josip Perković, vođa agenata u Njemačkoj počevši još od 70-ih

godina. Pri Tajnoj službi SDS u Zagrebu Perković od 1979. do 1986. prevodi Drugu upravu „Neprijateljska emigraciju“, koja je nadležna za borbu protiv protivnika režima u emigraciji. Perković, čija je misija bila da spriječi ove disidente u njihovoj namjeri da uprljaju Titov ugled na Zapadu, dogorao je na kraju na sam vrh tajne službe u Zagrebu.

Perkovićev rat protiv hrvatskih emigranata nigdje nije tako dobro dokumentiran kao u istrazi o smrti Stjepana Đurekovića, koji je 1983 u bavarskom Wolfratshausenu najprije ustrijeljen a potom zatučen. Presuda Višeg pokrajinskog suda u Münchenu od 2008., koja sadrži 118 stranica, pruža vrlo preciznu rekonstrukciju pripremnih radnji koje su predhodile ubojstvima te ulogu tajne službe pod Perkovićem. Kad je Đureković, koji je bio menadžer pridržavnom naftnom poduzeću INA, u travnju 1982. pobjegao je u Njemačku, sa sobom je donio manuskripte knjiga, koje su kritizirale jugoslavenski režim a koje je namjeravao objaviti u SR Njemačkoj. Čim je stigao u emigraciju uspostavio je kontakt s vodećim predstavnicima hrvatske zajednice u Münchenu, koja su ga rado primili, obećali mu pomoć pri objavljivanju njegovih knjiga te mu ujedno ponudili obnašanje funkcija u svojim organizacijama, u redovima kojih je ovaj odbjegli gospodarski funkcionar trebao postati vodećom snagom. No među njegovom novim prijateljima su bili doušnici koji su sve dojavljivali u Zagreb. Perković i njegovi drugovi bili su alarmirani. Kako proizlazi iz Münchenske presude, dana 14. prosinca 1982. „Vijeće za zaštitu ustavnog poretka“ SR Hrvatske donijelo je odluku o Đurekovićevoj „likvidaciji“. U Beogradu je kasnije „formalno potvrđena naredba o likvidaciji“. Sud je uvjeren da je Perković nakon toga opunomoćio jednog od svojih povjerljivih agenata, kojeg je vrbovao još 70-ih i ciljano ga ubacio u Münchensku emigrantsku scenu, da izvrši pripreme za ubojstvo. Mjesto zločina je trebala biti jedna tiskara u Wolfratshausenu. Ključeve tiskare doušnik je već u lipnju 1983., prilikom jednog susreta u Luksemburgu, uručio Perkoviću.

Žrtva ubojstva Đureković oko 1975. (desno), pogreb 1983.: „Likvidacija potvrđena“

Bošnjak ga je zatim savladio i tako spasio svoj život. Plaćeni ubojica je 1974. je na sudu u Karlsruheu osuđen na deset godina zatvora. „No nalogodavci nikada nisu dovedeni pred lice pravde“, kaže Bošnjak. Opisani slučaj je ogledni primjer kako su stvari tekle i u većini ostalih slučajeva. u razdoblju od 1970. do 1989. ubijena su samo u SR Njemačkoj 22 hrvatska emigranta. Pozadina većine ovih atentata nije nikad rasvijetljena. Čak i kad bi neki u pojedinim slučajevima izvršitelji bili otkriveni, pozadinska zbivanja su redovito ostajala obavijena tamom. No potomci žrtava i preživjeli uvjereni su: Josip Broz Tito osobno nalogodavac je tih okrutnih zločina na Zapadu a Komunistička partija tadašnje SR Hrvatske je nakon Titove smrti bila ta koja je u SR Njemačku slala ubojice. Sva ta zbivanja ni dan dana nisu prevladana. Bošnjak zato želi pomoći da se stvari počnu kretati u pravom smjeru. Prošlog tjedna je njegov odvjetnik pisao Saveznom ministru unutrašnjih poslova. Thomas de Maizièere treba Titu posthumno oduzeti najviši njemački orden, Naime, za vrijeme jednog višednevnog državničkog posjeta u SR Njemačkoj 1974., jugoslavenski šef države je od tadašnjeg njemačkog predsjednika dobio posebni orden „Großkreuz“. Mijo Marić je predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa za Njemačku, koji podupire Bošnjakovu inicijativu. On kaže: „Odgovornost Njemačke a pogotovo danasnje Hrvatske sastoji se u tome da se pronađe istina i uspostavi pravda za sve žrtve.“

Vrlo su dobri izgledi da se de Maizièere nađe ponukanim da se ozbiljno pozabavi ovim zahtjevom, jer u toj seriji ubojstava Savezno državno odvjetništvo do danas je zaprimilo 6 velikih istražnih predmeta s 14 osoba koje se vode kao osunjičene. Za 6 od njih raspisana je međunarodna tjeratica koja obuhvaća i dvojicu visokih bivših časnika hrvatske tajne službe, koje Savezno državno odvjetništvo smatra glavnim organizatorima ubojstava u tadašnjoj Zapadnoj Njemačkoj.

Politika popuštanja (zetegnutih odnosa) 70-ih godina pojavljuje se sada u novom svjetlu, pogotovo što se tiče dobrih odnosa tadašnjih Saveznih vlada s Titom. Jugoslavenski šef države uživao je visoki ugled u socijalno-liberalnoj koaliciji u Bonnu: kao nekadašnji komunistički partizan koji se u Drugom svjetskom ratu borio protiv nacista te se pedesetih odvojio od Moskve. Ali problemi te balkanske države jedva da su registrirani na Zapadu.

Kao najvažnijoj figuri nesvrstanih zemalja Titu je dodijeljena uloga cijenjenog posrednika između Istoka i Zapada. Tito i Willi Brandt, ikona njemačke socijaldemokracije, uvelike su se cijenili međusobno, a ljevičari su na Titov balkanski socijalizam gledali s velikom dozom simpatije.

Tada međutim nitko nije mogao –ili nije htio– prepoznati i priznati da istodobno u SR Njemačkoj taj isti Tito daje ubijati svoje protivnike. Dok je Tito bio živ, „on je bio taj koji je izdavao odgovarajuće naredbe“, kako stoji u jednoj do sad slabo pozantnoj presudi Višeg pokrajinskog suda u Münchenu od lipnja 2008. Tito je osobno blagoslivljao odrede profesionalnih

Nakon što je i oružje, kojim je ubojstvo trebalo biti izvršeno, također već unaprijed organizirano i to na samom Balkanu, jedna jugoslavenska državna špedicija u München je kao „nesumnjivu pošiljku“ transportirala pištolje marke Česka i Beretta. U noći s 27. na 28. srpnja ubojice su u tiskari iznenadili Đurekovića. Znali su da žrtva ondje ima obaviti neke poslove. Prvi pucnjevi pogodili su Đurekovića u desnu ruku i nadlakticu. Kad je počeo bježati pogođen je u leđa te se srušio. Potom je jedan od počinitelja teško ranjenom čovjeku po glavi počeo udarati jednim „tupim predmetom koji je donio sa sobom, pri čemu se vjerojatno radi o mačeti. Nekoliko minuta kasnije Đureković je umro dok su počinitelji nestali neidentificirani.

25 godina kasnije Münchenski su sudci u otkrivenju svojih mogućnosti uspjeli razjasniti ovo ubojstvo te unijeti svjetla i u njegovu političku pozadinu. No obzirom na nedostatak potpore iz današnje Hrvatske nije im nikako bilo moguće pozvati na odgovornost konkretne nalogodavce. Traženje pravne pomoći kod nadležnih hrvatskih vlasti uglavnom je bilo uzaludno. Perković, kojem ni na pamet nije padalo da se odazove pozivu njemačkog suda, do bio je do svog umirovljenja savjetnik hrvatskog Ministarstva obrane, a njegov sin je savjetnik za sigurnosna pitanja pri Uredu predsjednika Republike. Očito u Zagrebu nije postojao interes za stvarnim prevladavanjem prošlosti. No izvjesni preokreti, kakvi su čini se svojstveni za Balkan, doveli su do proboja leda 2007., kada se Pokrajinskoj kriminalističkoj službi (Landeskriminalamt) javio jedan stariji gospodin: Vinko S. Ovaj 64-godišnjak koji se pojavio se u tamnom odijelu i kravati i koji govori profinjeno njemački, imao je puno toga za pričati, tako puno i na očito tako uvjerljiv način da ga je Sud tretirao kao krunskog svjedoka te mu u tom smislu nije smetala njegova prošlost. S. je podsjećao na lik iz špijunskih triler Johna le Carrésa: U SR Njemačkoj je s

ILLUSTRATION / DWA

krivotovorenom putovnicom djelovao u hrvatskoj emigrantskoj sceni te hrvatskoj tajnoj službi (pod kodnim imenom „Mišo“) dojavljivao povjerljive podatke. Na vezi ga je držao Perković a do početka 70-ih djelovao je i kao povjerenik zapadno-njemačke Službu za zaštitu ustava (Bundesverfassungsschutz). Ovaj čovjek iz sjene puno je putovao po Europi. Istražiteljima je priopćio da je sudjelovao u provedbi „osjetljivih operacija“. U Škotskoj je 1988. zbog sudjelovanja u pokušaju ubojstva osuđen na 15 godina zatvora. Žrtva je bio je jedan hrvatski emigrant. Nakon što je 1998. S. pušten iz zatvora, ide u Hrvatsku k Perkoviću, svom starom kolegi iz tajne službe. Međutim stare veze su uvelike izgubile na čvrstoći, svadalo se oko velikih novčanih iznosa, riječ je bila o 5 milijuna dolara. S. je odlučio promijeniti stranu te je otputovao u München kako bi ondje na Sudu dao svoju izjavu. Njegove su informacije, kako stoji u presudi, „posebno vrijedne i autentične“ jer je „desetljećima bio duboko ukorijenjen sigurnosni aparat Jugoslavije / Hrvatske“. Što se tiče političke pozadine ubojstava, kako onog izvršenog u Wolfratshausenu tako i ostalih atentata, njemačko

sudstvo od tada više nema nikakve sumnje: Sud je, kako stoji u presudi, „uvjeren da su politički funkcionari u Jugoslaviji izdavali naloge za ubojstva, koja su izvršavana na teritoriju SR Njemačke“.

Jedan sudionik tih ubojstava osuđen je na doživotnu zatvorsku kaznu. Ali jednu osobu, koja je osumnjičena za ubojstvo, ruka pravde nije uspjela uhvatiti ni uz pomoć međunarodnog naloga za uhićenje, kakav je raspisan i za njegovog nalogodavca Perkovića.

Zato se S. 2009. sam zaputio u potragu za osumnjičenim agentima. Nakon što je u Švedskoj pronašao jednog daljnjeg osumnjičenika za sudjelovanje u ubojstvu u Wolfratshausenu. S. ga je oteo, strpao u ga u prtljažnik svog auta i dovezao ga u Njemačku, gdje ga je na odmaralištu Holledau kod Münchena pustio, obavjestivši istodobno bavarsku Kriminalističku službu (LKA Bayern), koja je zatim uhitila ovog čovjeka iz Švedske. Prevladavanje prošlosti na hrvatski način, veliko obračunavanje s Titovim ljudima, završilo je međutim fijaskom. Navodni počinitelj zločina u Wolfratshausenu je pušten. Za sud nisu bili dovoljni podastri dokazi. Umjesto nagrade u visini od 3000 €, koliko je bilo rapisano za hvatanje ovog Hrvata, S.-u

je prezentiran nalog za njegovo vlastito uhićenje – zbog ucjenjivačke otmice ljudi. Sudski postupak protiv S. nije dugo trajao, javnost je bila izključena a S. je na kraju osuđen na uvjetnu kaznu.

Josip Perković, koji je kao jedan od Titovih ljudi nadležnih za „grubo“ bio glavni organizator najmanje dvaju atentata, danas je umirovljenik i očito poptuno neometano živi u jednoj idiličnoj zagrebačkoj četvrti u šumovitoj periferiji u kojoj dominira novogradnja. Iako je njegova adresa navedena na internetskoj stranici na kojoj LKA Bayern (Bavarska kriminalistička služba) objavljuje popis sudski gonjenih osoba, za njemačke istražitelje Perković ostaje nedostižan jer Hrvatska, koja teži članstvu u EU, jednostavno ne želi izvršiti uhitbeni nalog.

„Zaštićivanjem osoba koje LKA Bayern (Bavarska kriminalistička služba) traži na osnovi tjeralice, Hrvatska pljuje po sustavu vrijednosti i poimanja pravne države kakav vlada u EU“, kaže Davor Prtenjača. On kao odvjetnik zastupa interese Gojka Bošnjaka, žrtve tajne službe, i autor je njegovog zahtjeva za oduzimanje ordena Titu. Kad bi Njemačka povukla svoj orden za zasluge, „porastao bi pritisak na Hrvatsku da počinitelje napokon pozove na odgovornost“.